

PRASMINGO GYVENIMO RATAS – IŠVYKSTAME TAM, KAD SUGRĮŽTUME

Algimantas Remeika

Su įdomiu bei iškiliu žmogumi – **Antanu Grina** susipažinome prieš daugelį metų viename iš Lietuvių verslo tarybos vakarėlių. Taip, tai buvo ne susirinkimas, ne posėdis, o tiesiog vakarėlis, kurį organizavo lietuviško verslo Čikagoje to meto lyderė „HMD Trucking“ kompanija. Tarp dalyvių, dar labai jaunų žmonių, Antanas išsiskyrė ne tik solidžiu amžiumi, bet ir visa savo laikysena – aukštas, ramus, mielai su visais bendraujantis. Nereikalavo sau dėmesio, tačiau su juo norėjosi susipažinti. Taip ir gavosi.

Šis šiandien viename iš Čikagos priemiesčių gyvenantis lietuvis ženkliai prisidėjo prie Lietuvos nacionalinės valiutos lito įvedimo 1993 metais. Tai buvo laikmetis, kai Lietuva siekė ekonominės Nepriklausomybės, tačiau ir žmonių, ir žinių, reikalingų organizuoti integraciją į pasaulinę finansų sistemą, trūko. Sėkmė lydi tuos, kas atsiduria tinkamu laiku tinkamoje vietoje. Antanui likimas skyrė misiją būti Ten ir Tada, kuomet Lietuvai labai reikėjo, bet svarbiausia, kad jis žinojo, ką ir kaip reikia daryti, be to, jam pavyko įtikinti Lietuvos valdžią eiti prasmingu keliu.

Antanas gimė 1931 birželio 13 d. Vilkaviškyje, karas jų šeimą užklupo Marijampolėje, kur Antano tėvas, bankininkas Kazys Grina tuo metu vadovavo Lietuvos Banko skyriui. Mama Teklė Lipčiutė-Grininė, Jono Mačiulio – Maironio dukterėčia, buvo mokytoja.

Nors Grinų šeima gyveno sovietizuotuoju Lietuvoje trumpą laiką, tačiau Antanas iki šiol prisimena rusišką šneką, o per gyvenimą išmoko gerokai daugiau kalbų. Potraukis išmokyti kalbą kiekvienos šalies, pro kurias driekėsi gyvenimo kelias, pravertė ir siekiant profesinės karjeros. Didesnę gyvenimo dalį praleidęs JAV, lietuviškai nepradėjo kalbėti su akcentu, tobulai kalba anglų, prancūzų, vokiečių kalbomis ir

nepamiršo senosios graikų bei lotynų kalbų. Galbūt tai lemia ypatingi genai, paveldėti iš poeto Maironio, kuris buvo Antano mamos dėdė.

Antanas gali visomis kalbomis ir dalykiškai bendrauti, ir pajuokauti. Kiekvieną kartą susitikus jis ir vokišką dainelę užtraukia, pritar-damas lūpine armonikėle, ir prancūziškai kalbina merginas, deklamuoja tekstus graikų ir lotynų kalbomis, kurios klausytojams skamba kaip kažkas iš jiems nepasiekiamų laikų.

Prasidėjus karui, bombos krito ant Marijampolės banko pastato, kuriame buvo ir Lietuvos banko valdytojo butas. Grinų šeima nepakluso reikalavimui evakuotis. Antanas prisimena: „Dokumentai, rasti praėjus frontui, bylojo, kad mūsų šeima jau buvo išvežimo į Sibirą eilėje. Artimiausią savaitę būtume sukimšti į vagonus ir pajudėję į Rytus, link Stalino saulės.“ Tereikėjo dar kelių dienų, ir mūsų likimas būtų susiklostęs visiškai kitaip. Karas išgelbėjo juos nuo ištremimo ir nubloškė iš Lietuvos per Vokietiją į Austriją. „Glaudėmės ūkiniame pastate, beveik tvarte, ir pagal galimybes kūrėmės svetimose šalyse. Svarbiausia – kuo toliau nuo karo“, – taip prisimena Antanas tą nelengvą persikėlimo metą.

Tačiau gyvenimas nesustojo. Antanas mokėsi ir baigė Bregenzo gimnaziją. Prisimindamas praeitį, jis mėgsta įterpti pasakojimus įvairiomis kalbomis, vienaip ar kitaip susijusius su tuo, kaip

tuo metu klostėsi gyvenimas. Šilčiausi prisiminimai – trijų gimnazistų – esto Rain, vengro Andrash ir lietuvio Antano draugystė visam gyvenimui, sutvirtinta raštišku pasižadėjimu niekada nepamiršti vienas kito. Visa tai išsaugota tų laikų dienoraštyje, ir iki šiol šios priesaikos laikomasi.

Atsiradus galimybei, 1949 metais šeima persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas. Čia jau kitokie vargai, An-

tano žodžiais: „Mamos pasiūtos milinės kelnės, kurias dėvėjau vidurvasarį, mums keliaujant iš New York į Čikagą, buvo geriausias rūbas, nors ir nelabai mielas prisiminti, nes anksčiau tokių karščių nebuvau patyręs.“ Čikaga – vieta, kur baigėsi vaikystė ir prasidėjo ilga, bet turininga gyvenimo ne Lietuvoje odisėja.

Dar netapęs JAV piliečiu Antanas buvo pašauktas į karinę tarnybą. Tuo metu JAV įsitraukė į karą Korėjoje. Apmokymų metu pastebėjusi ypatingus Antano sugebėjimus kalbose, karinė vadovybė paskyrė jaunuolį Korėjos karo metu tarnauti Paryžiuje, kur dalyvavo JAV kariuomenės logistikos operacijose. Taip Antanas tapo Korėjos karo veteranu. Kai prakalbama apie Paryžiaus metus, Antanas ypatingai šiltai pasakoja: „Dėl ūgio į mane kryptavo paryžiečių žvilgsniai, o priemiesčio kaimelio, kuriame nuomavausi butą, gyventojai kitaip kaip Antoine l'Americain manęs nevadino.“

Mokslai Illinojaus Universitete buvo pradėti prieš karinę tarnybą, o grįžęs tęsė juos DePaul Universitete Čikagoje. 1955 m. savo profesinę karjerą pradėjo įsidarbindamas City National Bank and Trust, nuo 1960 iki 1975 m. dirbo Continental Illinois National Bank and Trust, 1975–91 m. – „Kraft General Foods“. Veikla bankuose ir „Kraft“ kompanijoje reikalavo keliauti po visą pasaulį. Antanas įkūrė Continental Bank padalinį Vokietijoje, dirbo „Kraft“ tarptautinių operacijų vadovu Azijoje, Japonijoje ir Pietų Amerikoje.

Atsakingai atlikdamas savo pareigas Antanas tuo pačiu pačiu metu surasdavo laiko ir energijos pedagoginei veiklai. 1960–2001 metais dėstė Čikagos DePaul, Pietų Karolinos, Mičigano Notre Dame ir Jordanijos Universite Amane. Jau tapęs pensininku atvyko į Lietuvą ir 1992–2002 m. skaitė kursą Vilniaus Universiteto Tarptautinio verslo mokykloje. Berlyne 2003–2007 metais tarptautinėje ECLA mokykloje vedė verslo seminarus studentams iš buvusių socialistinio lagerio šalių ir respublikų.

Atkuriant visapusišką Lietuvos nepriklausomybę, 1991 metais tapo Tarptautinio ekspertų paslaugų korpuso (*International Executive Service Corps*) nariu, vėliau – direktoriumi Lietuvai. Teko dirbti ir Ukrainoje.

Jau būnant pensininku Antano gyvenimo kelias pasisuko link Lietuvos, kai dirbti į Tarptautinę verslo mokyklą jį pakvietė Jonas Kunčina, mokyklos direktorius, kuris sutiko Antaną 1991 m. atvykęs į JAV „ieškoti protų“.

1992–1996 m. vadovavo Lietuvos banko Pinigų ir bankų reformos komitetui, kartu buvo Lietuvos Respublikos Vyri-

ausybės bankininkystės ir finansų patarėju. 1999 metais Čikagoje įsteigė Lietuvių verslo tarybą, kurios tikslas buvo tiesti Lietuvai kelius į JAV rinką.

Vieno iš pirmųjų vizitų į Nepriklausomybę atkūrusią Lietuvą metu aplankė Utenos alaus gamyklą ir ėmėsi žygių padėti pagerinti ten gaminamo produkto kokybę, kas ženkliai prisidėjo gamyklai tampant modernia skandinaviško kapitalo įmone su papildomomis darbo vietomis.

Ypatingai reikšmingu darbu tapo lito įvedimo Lietuvoje organizavimas. Lito komitetas buvo sudarytas 1993 metų lapkričio mėnesį, o lito įvedimui Lietuvos Vyriausybė ruošėsi nuo 1988 metų. Buvo konsultuojamasi su kitų šalių specialistais ir net atspausdinti pirmieji litai, tačiau ekonominė situacija po TSRS žlugimo ir nuotatinis Rusijos spaudimas Lietuvai vertė ieškoti unikalių lito tapimo tvirta nacionaline valiuta kelių. Čia labai vertinga buvo konsultantų iš užsienio pagalba.

1992 metų rugsėjo 18 dienos ministro pirmininko A. Abišalos potvarkiu buvo sudaryta nacionalinių pinigų leidimo ekspertų grupė, kurios vadovu tapo Antanas Grina. Ši grupė rekomendavo išleisti laikinus pinigus-talonus, kas leido išlaukti palankesnės aplinkos lito atsiradimui apyvartoje.

1993 metų gegužės 27 dienos nutarimu Lietuvos Vyriausybė paskyrė Antaną Griną lito įvedimo koordinavimo grupės vadovu, Lietuvos Banko valdybos pirmininko Romualdo Visokavičiaus pavaduotoju.

1993 metų birželio 25 – diena, kai po 53 metų į apyvartą buvo sugrąžinti Lietuvos nacionaliniai pinigai – litai. Nors tai buvo labai sėkmingai atlikta ir Lietuva išsiveržė iš piniginės priklausomybės nuo Rusijos, ne visiems Lietuvoje tai buvo priimtina. Atsirado jėgų, kurios siekė suversti atsakomybę už mažiausius nesklandumus tiems, kas taip sėkmingai atliko sudėtingą darbą tikros rizikos sąlygomis.

1993 metų spalį dėl 20 milijonų kredito Litimpex bankui buvo iškelta byla prieš Lietuvos Banko valdybos pirmininką R. Visoką-

vičių. Tuometinio Ministro pirmininko A. Šleževičiaus žodžiais – Visokavičius neatlaikė išbandymo valdžia. V. Landsbergis gynė Visokavičių, tačiau Seimo nuomone buvo kita. Antanui ypatingai nesmagu buvo atsidurti tarp besitrinančių valdžios girnų.

Parėjus 30 metų po lito įvedimo R. Visokavičius pasidalino prisiminimais apie tą laikmetį („Lietuvos rytas“, 2023/06/25):

„Savo archyve turiu vieną įsimintiną ir iškalbingą nuotrauką – mano kabinete LB prie stalo sėdžiu su Tarptautinio valiutos fondo atstovu Peru Hedforsu, bankininku iš JAV Williamu F. Tieberiu, mums talkinusiems Amerikos lietuviais, itin patyrusiems bankininkais Antanu Grina ir Rimantu Aukštuoliu. Nesikalbėjome, o tik susirašinėjome rašteliais, koks turėtų būti litas ir kada jį galima būtų įsivesti. Dėl visko sutarę, sudėjome raštelius į viduryje stalo buvusią peleninę ir viską sudeginome. Beje, po to, kai įsivedėme litus, A. Grina talkino ukrainiečiams įsivesti jų grivinas. Tada bendravau su Ukrainos Centrinio banko vadovu Viktoru Juščenka, vėliau tapusiu prezidentu. Kai jis manęs paprašė rekomenduoti ką nors iš patyrusių bankininkų, iš karto pasiūliau A. Griną, nes jo pavardė labai tiko grivinoms įvesti. V. Juščenkai šis sutapimas irgi labai patiko.“

Visokavičius buvo atleistas 1993 spalio 21 d., atsisveikindamas padovanojo Antanui Seimo posėdžio, kuris sprendė jo klausimą, stenogramą, dėkodamas už darbą vykdant pinigų reformą Lietuvoje ir primindamas, kaip dar viskas yra sudėtinga.

Lito įvedimas buvo sėkmingas, tačiau, Antano nuomone, juo reikėjo naudotis Lietuvoje ilgiau. Per greitai buvo pereita prie euro. 1996 m. Ukraina pasikvietė Antaną padėti įvedant nacionalinę valiutą. Vieno iš pirmų susitikimų su ukrainiečiais metu Antanas juokavo: „Siūlau pagalvoti, gal vertėtų ukrainietišką grivną, tik išmetant vieną raidę, sėkmės dėlei pavadinti grina. Litas gimė sėkmingai, taip bus ir su grina.“

1999 m. balandį Vniaus Universiteto Senatas suteikė Antanui Garbės senatoriaus vardą už nuopelnus plėtojant bankininkystės ir finansų studijas Vilniaus Universitete ir visokeriopą paramą Vilniaus Universiteto Ekonomikos fakultetui bei Tarptautinio verslo mokyklai, už pagalbą plečiant ir stiprinant tarptautinius akademinius ryšius ir indėlį į Lietuvos bankininkystę. Antanas tapo pirmuoju lietuvių išeivijos atstovu, kuriam teko toks pripažinimas. Jo paskaitų išklaušė 1000 mokyklos studentų, dauguma jų – Lietuvos bankuose dirbę ar tebedirbantys specialistai. 2002 metų balandį – Vilniaus Universiteto Rektorato ir Senato padėka už neįkainojamą 10 metų paramą grįžiant ekonomistus ir verslininkus.

Lietuvos banko valdybos pirmininkas Romualdas Visokavičius ir užsienio patarėjai-ekspertai:

Antanas Grina (JAV) - Lietuvos banko valdybos patarėjas, William Treiber (JAV) - finansų ekspertas, Rimantas Aukštuolis (JAV) - Lietuvos banko valdybos konsultantas, Per Hedfors (JAV) - TVF misijos Lietuvoje atstovas

Už sėkmingą darbą Tarptautinio ekspertų paslaugų korpuso (*International Executive Service Corps*) 1999 metais Antanui Grinai buvo skirtas labai garbingas Frank Pace apdovanojimas (*Frank Pace Award*), pažymint jo indėlį įgyvendinant 6 projektus Lietuvoje, tarp kurių – ypatingai svarbus mūsų valstybei lito įvedimas ir dėstymas verslo mokykloje, padėjęs išauklėti naują bankininkų kartą Lietuvoje.

Antano šeimoje užaugo keturi sūnūs. Čikagos lietuvių bendruomenė gerai žinojo krepšinio komandą „Antanas ir jo sūnūs“. Išsiskiriantis ūgiu – jo negali nepastebėti ir didesnėje minioje, Antanas niekada nesiveržė būti labiau matomu. Iškilus finansų ekspertas dainavo Čikagos operos vyrų chore, tačiau gyvenime Antanas – ne scenos žmogus. Kaip savo gerą bičiulį prisimena Angelė Kavakienė, jam buvo svarbiau ne veržtis į viešumą, gauti pagyras ir medalius, o įvertinti kito žmogaus nuopelnus, todėl jo prisiminimuose – visada daug epizodų apie Austrijos gimnazijos laikų draugus, apie žmones, su kuriais teko dirbti. Ypatingai svarbus Antanui buvo darbas Lietuvoje po Nepriklausomybės atkūrimo. Jo neįkainojamas indėlis įvedant nacionalinę valiutą litą lėmė santykinai švelnią Lietuvos integraciją į pasaulinę ekonomiką.

Antano Grinos gyvenimas – įrodymas, kokie svarbūs buvo ir yra Lietuvai žmonės, kurie turėjo palikti savo kraštą, tačiau niekada jo neatsisakė ir yra pasiryžę teikti Tėvynei savo sugebėjimų, galimybių, patirties dovanas.